

När standarden i många bondehem så sakta höjdes efter 1800-talets mitt, gårdarna byggdes till och man fick en sal som stod mest till fint, började man också lägga trasmattor på golven. Till en början användes trasmattor mest i de mera sällan använda rummen, men senare lade man dem också i köket, där det efter vedspisens intåg kunde löna sig att pynta och feja.

Trasor hade använts som inslag i vävar tidigare men då hade trasväven använts som underlakan, underbreda på halmen i sängen eller som ett prydnadstäckel, slarvkläde med inplockat mönster. Genom bouppteckningar vet man att slarvkläden förekom i Gästrikland redan 1773.

Tidigare sålde man de klädtrasor man fick över som lump till pappersbruken, men omkring 1860 lades papperstillverkningen om och lumpen behövdes inte längre. Man fick plötsligt trasor över och såg sig om efter ett annat sätt att använda dem, slänga dem gick ju inte! Trasmattan är liksom många andra uppfinningar född ur gamla tiders sparsamhet med material.

Trasmattorna som de flesta av oss uppfattar som de svenskaste av mattor är av sent datum. Vid 1800-talets mitt hade man lärt sig att utvinna papper ur trämassa och från 1870-talet betalades inte längre linnetrasor så bra av pappersbruken. Även om man var van att ta till vara det mesta genom att sy om och lappa blev det ändå trasor över som kunde vävas. Vita linnetrasor vävdes i täta vävar till underlakan, som kan ha stor skönhet och som säkert också gjorde madrassens halmstoppning mindre kännbar. Kulörta trasor vävdes till täcken eller mattor. Äldre trasmattor var smala och på grund av de använda trasorna vanligtvis ganska mörka. Under 1900-talets första hälft fick de sin färg av utslitna blåkläder i alla schatteringar med ränder av blommiga, randiga och rutiga klännings- och förklädestyger.

Trasmattan kom olika snabbt till olika bygder, man räknar med att dess spridningstid ligger mellan 1860 och 1890. Smala våder lades tätt intill varandra över hela golvet eller med en handsbredd emellan. När korkmattan kom köpte man först en fyrkant att lägga under bordet i finrummet och lade sedan trasmattlängder runt omkring. Hopsydda längder anses inte ha förekommit förrän in på 1920-talet. Trasmattor har behållit sin popularitet, de är billiga att framställa om man har egen vävstol eftersom materialet är redan förbrukad textil.

KÄLLOR:

Fredlund, Jane, Stora boken om livet förr, ICA bokförlag 1996.

Hidemark, Ove m.fl., Så renoveras torp & gårdar, ICA bokförlag 1997.

Jan Gustafson-Berge